

Statsforvalteren i Agder

**Tilrådning om vern av Vakerknatten og
Nøklefjell naturreservat samt utvidelse av
Hækjenkleiv naturreservat**

Tvedestrand og Åmli kommuner

Agder fylke

Juli 2021

Innhold

Innhold	2
Om verneområdene	3
Hjemmelsgrunnlag	3
Vurdering etter naturmangfoldloven kapittel II.....	3
Verneverdier.....	4
Vakerknatten og Nøklefjell naturreservat.....	4
Hækjenkleiv naturreservat utvidelse	5
Verneformål	5
Andre interesser	6
Saksbehandling.....	6
Bakgrunn	6
Verneprosess– sakshistorikk	6
Viktige endringer etter høring av verneplanen.....	7
Vakerknatten og Nøklefjell naturreservat.....	7
Hækjenkleiv naturreservat	8
Forvaltning, økonomiske og administrative konsekvenser	8
Lokal og sentral høring	8
Innkomne høringsinnspill til verneplanen.....	9
Statsforvalterens vurdering av høringsinnspillene.....	10
Statsforvalterens tilrådning.....	11
Vedlegg 1 – Verneforskrifter	12
Forskrift om vern av Vakerknatten og Nøklefjell naturreservat, Tvedestrand kommune, Agder fylke	12
Forskrift om vern av Hækjenkleiv naturreservat, Åmli kommune, Agder fylke.....	15
Vedlegg 2 – Vernekart.....	18
Vedlegg 3 – Innkomne høringsinnspill	18

Om verneområdene

Statsforvalteren i Agder legger med dette fram forslag om å opprette Vakerknatten og Nøklefjell naturreservat, samt utvidelse av Hækjenkleiv naturreservat i Tvedestrand og Åmli kommuner i Agder fylke. Skogområdene som nå tilrås vernet, er tilbudt staten for varig vern gjennom ordningen med frivillig vern av skog. Tabellen nedenfor gjengir grunnleggende informasjon om verneområdene som tilrås for vern.

Navn	Kommune	Areal daa utvidelse	Areal i daa total	Verdivurdering
Vakerknatten og Nøklefjell naturreservat	Tvedestrand		348	(*)
Hækjenkleiv naturreservat (utv.)	Åmli	2261	3163	(**)

Hjemmelsgrunnlag

Områdene Vakerknatten og Nøklefjell naturreservat, samt utvidelse av Hækjenkleiv naturreservat foreslås vernet i samsvar med lov av 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven). I loven er det gitt hjemmel for opprettelse av ulike vernekategorier i §§ 35 til 39. Generelle mål for områdevern følger av naturmangfoldlovens § 33. Formålet med det enkelte verneområdet må imidlertid beskrives konkret og knyttes opp mot vilkårene som gjelder for den enkelte vernekategori i §§ 36 og 37. Naturreservat er den strengeste verneformen etter naturmangfoldloven.

Vedtak om opprettelse av naturreservater treffes av Kongen i statsråd etter naturmangfoldloven § 37, som lyder slik:

«Som naturreservat kan vernes områder som

- a) Inneholder truet, sjelden eller sårbar natur
- b) Representerer en bestemt type natur
- c) På en annen måte har særlig betydning for biologisk mangfold
- d) Utgjør en spesiell geologisk forekomst eller
- e) Har særskilt naturvitenskapelig verdi»

Som naturreservat kan også vernes et område som er egnet til ved fri utvikling eller aktive gjenopprettingstiltak å få verneverdier som nevnt i første ledd.

I et naturreservat må ingen foreta noe som forringer verneverdiene angitt i verneformålet. Et naturreservat kan totalfredes mot all virksomhet, tiltak og ferdsel. I forskriften kan det gis bestemmelser om vern av kulturminner i reservatet.

Treffes vedtak om reservat som krever aktive gjenopprettingstiltak, eller vedtak om reservat der bruk er en forutsetning for bevaring av det biologiske mangfold, skal det samtidig med vernevedtaket legges fram et utkast til plan for skjøtsel for å sikre verneformålet. Planen kan omfatte avtale om bruk av arealer, enkeltelementer og driftsformer. Planen eller avtalen kan inneholde bestemmelser om økonomisk kompensasjon til private som bidrar til områdets skjøtsel».

Vurdering etter naturmangfoldloven kapittel II

I henhold til naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og det skal framgå av beslutningen hvordan disse prinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken. Forvaltningsmålene i §§ 4 og 5

trekkes også inn i skjønnsutøvingen. Bestemmelsene i naturmangfoldloven skal inngå som en integrert del i skjønnsutøvingen ved saksbehandling av vernesaker etter naturmangfoldloven. Miljøkonsekvensene av vernet skal vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der hensynet til det planlagte vernet og eventuelt tap eller forringelse av naturmangfoldet på sikt avveies.

Etter § 8 i naturmangfoldloven skal offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet så langt det er rimelig, bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kunnskapsgrunnlaget om natur- og verneverdiene i de foreslåtte naturreservatene er blant annet innhentet gjennom de nasjonale naturfaglige registreringene av skogområder tilbudt for frivillig vern av skog i regi av Miljødirektoratet, jf. Biofokus-rapport *Naturverdier for lokalitet Skjerkholtlonene* (Hertzberg m.fl 2019) og Biofokus-rapport *Naturverdier for lokalitet Hækjenkleiv utvidelse* (Klepsland 2019). Rapportene dokumenterer godt natur- og verneverdier i de to områdene som tilrås vernet.

Statsforvalteren i Agder har vurdert det samlede verneforslagets effekt på naturverdiene. Verneforskriften åpner for at flere pågående aktiviteter kan videreføres, herunder tradisjonelt friluftsliv og bruk av området til små- og storviltjakt. For enkelte aktiviteter vil et vern innebære restriksjoner, noe som gir verneverdiene en økt beskyttelse. Ut fra dagens kunnskap om arter og naturtyper i de aktuelle områdene vil de aktivitetene som er tillatt i henhold til verneforskriften, etter all sannsynlighet ikke få en vesentlig negativ innvirkning på natur- og verneverdiene. Det følger av vernebestemmelsene at det ikke kan foretas vesentlige inngrep i verneområdet. Etter Statsforvalterens vurdering vil vernet med stor grad av sannsynlighet føre til en positiv utvikling for artene og naturtypene som er registrert der, jf. naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

Statsforvalteren er av den oppfatning at kunnskapen om arters bestandssituasjon, naturtypenes utbredelse og økologisk tilstand i denne saken står i et rimelig forhold til sakens karakter, og mener derfor at kravene til kunnskapsgrunnlaget i naturmangfoldloven § 8 er oppfylt. På denne bakgrunn mener vi at det foreligger nok kunnskap om effekten av vernet slik at føre-var-prinsippet ikke tillegges særlig vekt i denne saken, jf. naturmangfoldloven § 9.

Hvilke aktiviteter og tiltak som kan tillates i det foreslåtte verneområdet bestemmes av innholdet i verneforskriften. Om det kan åpnes for enkelte aktiviteter i naturreservatene, blir vurdert i løpet av verneprosessen, i samsvar med prinsippet om samlet belastning. Prinsippet i naturmangfoldloven § 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning er med dette vurdert og tillagt vekt.

Prinsippet i naturmangfoldloven § 11 om at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver, får ikke særlig betydning i denne saken ettersom et vern vil legge vesentlige begrensninger på hvilke tiltak som kan gjennomføres i området. Videre vil eventuelle godkjente tiltak, som regel i samsvar med verneforskriften og eventuell forvaltningsplan, ikke ha vesentlig negativ effekt på verneverdiene, registrerte naturtyper, arter eller økosystem. Når det gjelder § 12 kan for eksempel lokaliseringalternativer være aktuelt å vurdere i forbindelse med søknader om dispensasjon fra verneforskriften.

Verneverdier

Vakerknatten og Nøklefjell naturreservat

Det foreslåtte naturreservatet ligger på Skjerkholt like vest for Songe i Tvedestrand kommune. Området utgjør et lavereliggende areal i hovedsak på middels til høy bonitet. Vegetasjonen er variert med hovedsakelig middels variasjon innenfor rike og middels rike typer. Dominerende treslag er eik, men lind, spisslønn, alm, ask, hassel, osp, bjørk, gran og furu inngår også. Skogen er for det meste middels gammel og stedvis variert med tanke på sjiktning og alder, og det er funnet spredte

forekomster av gamle hule eiker og osper. Det ble registrert fire kjerneområder under kartleggingen, der to består av rik edelløvskog med regional verdi. Innenfor disse kjerneområdene finner en i underkant av 60 daa med den rødlistede naturtypen lågurtedelløvskog. Området innehar også verdier knyttet til sjeldne og interessante funn av lav og sopp som for eksempel kastanjelundlav, blomsterstry og eikegreinekjuke. Med stor sannsynlighet har området potensiale for funn av flere sjeldne sopparter knyttet til rike eikeskoger. Området skårer middels til lavt på de målte gammelskogsparameterne, mens det skårer middels på stedsbetingete parametere som rikhet, topografisk variasjon, vegetasjonsvariasjon og høyt på treslagsvariasjon.

De største kvalitetene ved området er knyttet til lågurt-edelløvsfogene og det vurderes samlet som et verneverdig område med lokal verdi (*).

Hækjenkleiv naturreservat utvidelse

Utvidelsesområdet som foreslås vernet i tilknytning til eksisterende Hækjenkleiv naturreservat ligger mellom Toftefjorden, Nordre Håkedalsvatn og Håkedalsåna, i nedre del av Tovdal i Åmli kommune. Den naturfaglige kartleggingen av utvidelsesområdet viser at det ble funnet to mindre kjerneområder der. Kjerneområdene består av henholdsvis gammel edellauskog (gammel eikeskog) og gran-blandingsskog. Begge kjerneområdene er av regional verdi. Vegetasjonen i området er stort sett fattig og er dominert av blåbærskog og lyngskog, men unntaksvis finner man også sigpåvirket svak lågurtskog i bekkedalene, mens noe rikere lågurtskog er begrenset til kun å finnes i de to kjerneområdene. Tresjiktet er dominert av gran og furu, men blant annet eik og osp er også relativt vanlige treslag. De eldste granene i området er anslått til å være på om lag 150-170 år, mens det samme for furu er opp mot 200 år. I kjerneområdene finnes det gamle eiketær på inntil 150-200 år samt noe død ved av eik.

Det ble videre registrert flere moderat krevende gammelskogarter innenfor utvidelsesområdet i Hækjenkleiv. Først og fremst finnes disse i tilknytning til gamle trær og død ved av eik og furu i kjerneområdene, men også spredt utenfor. Totalt er det funnet ti rødlistearter innenfor kartlagt areal.

Områdets største naturverdier er knyttet til små lommer med kontinuitetspreget skog, både eikeblandingsskog, furuskog og granskog. Isolert sett vurderes utvidelsesområdet ved Hækjenkleiv naturreservat som (i øvre sjikt av) lokalt verneverdig (*). Området ligger imidlertid inntil eksisterende naturreservat, og har mange av de samme kvalitetene som dette reservatet, bare i mindre skala. Hækjenkleiv ble vurdert som klart regionalt verneverdig i 2017, og det nye tilbudsarealet vil både tilføye et betydelig areal med biologisk viktig skog og bedre arronderingen av eksisterende naturreservat. Tilskuddet er likevel ikke av større betydning enn at vurderingen av det samlede verneverdige arealet fortsatt står på (sterkt) regionalt verneverdig (**).

Verneformål

Formålet med vern av Vakerknatten og Nøklefjell naturreservat er å bevare et område som representerer en bestemt type natur i form av rik edelløvskog i lavlandet. Den rødlistede naturtypen lågurtedelløvskog finnes det mye av i tilknytning til selve Vakerknatten.

For utvidelse av Hækjenkleiv naturreservat er formålet å bevare et område som representerer en bestemt type natur i form av gammel og rik lågurt-eikeskog, rik rasmak-lindeskog og gammel solvarm furuskog. Videre har området særskilt betydning for biologisk mangfold ved at det er leveområde for en rekke krevende og sjeldne arter knyttet til den gamle eikeskogen.

Det inngår i verneformålet for begge de tilrådte naturreservatene at det er en målsetting å beholde verneverdiene i mest mulig urørt tilstand, og eventuelt videreutvikle dem.

Andre interesser

De tilbudte områdene er, etter det som har blitt kjent i løpet av verneprosessen, i bruk til små- og storviltjakt.

Saksbehandling

Bakgrunn

Norge har forpliktet seg til å ta vare på vårt biologiske mangfold gjennom nasjonale målsettinger og internasjonale avtaler. Vern av skogområder skal bidra til et representativt vern av skogtyper og sikre trua arter og naturtyper i norsk skog. Norge har stor variasjon av skogtyper, også skogtyper som er internasjonalt sjeldne. Nær 50 prosent av de trua og nær trua artene i Norge lever i skog.

Vern av skog har de siste 15 årene vært prioritert i verneplanarbeidet i Norge, og Stortinget har vedtatt et mål om vern av 10 prosent av skogarealet. Per januar 2021 er 5,1 % av all skog og av dette 3,9 % produktiv skog i Norge vernet, jf. tall fra NIBIO. Målet er langsiktig, og vern av privat skog skal fremdeles være frivillig. Gjennom behandlingen av St.meld. nr. 25 (2002-2003) sluttet Stortinget seg til Regjeringens innstilling om en kraftig opptrapping av skogvernet. Den samme stortingsmeldingen trakk også fram viktige prinsipper og satsingsområder for en opptrapping av skogvernet. Et slikt prinsipp er at et utvidet skogvern skal følge de faglige anbefalingene fra rapporten til NINA og Skogforsk om «Evalueringen av skogvernet i Norge».

Regjeringens arbeid knyttet til vern av skog foregår nå etter to hovedlinjer; frivillig vern av skog og vern av skog på statens grunn. I stortingsmeldingen trekkes begge strategiene fram som viktige for å oppnå myndighetenes mål for det fremtidige skogvernet i Norge. I Granavolden-plattformen, går det også fram at skogvernet skal gjennomføres på en slik måte at det får minst mulige konsekvenser for avvirkningen og skognæringens bidrag til det grønne skiftet.

Ordningen med frivillig vern av skog innebærer at skogeier(e) tilbyr staten vern av egne skogarealer. Arbeidet skjer i nært samarbeid mellom Norges skogeierforbund og miljøvernmyndigheten. Miljøvernmyndigheten vurderer tilbudet og iverksetter gjennomføring av naturfaglige registreringer for å få kartlagt verneverdiene. Dersom det etter en slik registrering er aktuelt å fremme et forslag om vern for det kartlagte arealet, blir det holdt forhandlinger med grunneier(e) om avgrensning, utforming av vernekart og verneforskrift samt økonomisk erstatning. Når staten og grunneier er kommet til enighet om disse punktene, vil verneforslaget gjennomgå saksbehandling i tråd med reglene i naturmangfoldloven. I mange tilfeller skjer Statsforvalterens saksbehandling parallelt med at det utformes avtaler om økonomisk erstatning, slik at tilrådningsen av verneområdet til Miljødirektoratet sendes omtrent på samme tid som avtalene inngås med grunneierne. Denne framgangsmåten gjør at saksbehandlingstiden blir betydelig kortere i flere av verneprosessene der konfliktnivået er lavt.

Verneprosess– sakshistorikk

Statsforvalteren mottok tilbud om skog for utvidet vern av Hækjenkleiv naturreservat og for Vakerknatten og Nøklefjell naturreservat i april 2018.

I regi av Miljødirektoratet, gjennomførte Biofokus registreringer av natur- og verneverdier i Vakerknatten og Nøklefjell naturreservat i midten av juni 2018 og i utvidelsesområdet ved Hækjenkleiv i juli. Vakerknatten og Nøklefjell-området ble vurdert som lokalt verneverdig (*), mens

utvidelsesområdet i Hækjenkleiv naturreservat ble vurdert som regionalt verneverdig (**). Statsforvalteren presiserer at vi har ønsket å fullføre verneprosess for Vakerknatten og Nøklefjell til tross for relativt lav verdisetting, fordi området er lavereliggende og kystnært, har relativt høy bonitet og vil bidra til å dekke inn mangler i skogvernet knyttet til rik edelløvskog i Agder. Området vil på sikt kunne utvikle store verneverdier, og etter kartlegging av verneverdier i skog nå i 2020, ligger det til rette for å starte opp verneprosess for tilgrensende område i vest da dette er vurdert til regionalt verneverdig (**), slik at en får fanget opp ytterligere verdier knyttet til rik edelløvskog av typen lågurt-eikeskog.

Skogtaksering, som danner grunnlaget for erstatningsberegningen for området, ble gjennomført i Vakerknatten og Nøklefjell naturreservat den 3.2.2021 og i utvidelsesområdet ved Hækjenkleiv den 2.06.2021. Statsforvalteren forventer at det vil foreligge forslag til avtaler med grunneierne i løpet av høsten 2021.

Statsforvalteren meldte oppstart av verneprosessen for de to tilrådde verneområdene den 15.10.2020. Oppstartsmeldingen ble sendt ut til grunneierne og øvrige direkte berørte parter; deriblant Tvedestrand kommune, Åmli kommune, Agder fylkeskommune samt andre aktuelle lokale lag og foreninger. Melding om oppstart av verneplanarbeid ble annonsert i Agderposten og Tvedestrandsposten.

Verneplan med forslag til vernekart og verneforskrift for de tre foreslåtte verneområdene, ble sendt på høring 15.12.2020. Høringen gikk ut til grunneierne i nye og eksisterende naturreservat, samt AT Skog og Miljødirektoratet. Se avsnitt nedenfor om lokal og sentral høring for fullstendig liste over mottakere.

Viktige endringer etter høring av verneplanen

Vakerknatten og Nøklefjell naturreservat

På takstbefaringen i Vakerknatten og Nøklefjell, ble det fra skogeiers side ytret ønske om å kunne brenne bål, også innenfor reservatet. Statsforvalteren vurderer det slik at, det ikke vil være noen trussel overfor verneverdiene i området, dersom det åpnes for å fyre opp bål med medbrakt ved eller tørrkvist fra bakken. Forskriften er derfor endret, slik at bålforbudet i § 3 er fjernet og erstattet med en unntaksbestemmelse, jf. § 4 e i vedlagt verneforskrift. Videre er det tegnet inn noen stier i vernekartet, dette også etter ønske fra skogeier, fordi han vil ha mulighet til å vedlikeholde disse. Vedlikehold vil da innebære opprydning etter vindfall og fjerning av kvist samt noe oppslag av yngre trær/kratt. Ut fra forslag til verneforskrift, inngår vedlikehold av stier i § 4 d. Det er også tegnet inn en gammel traktorslepe i vernekartet.

Det er videre beskrevet en eksisterende gangbru som ligger på grensen til foreslått naturreservat, sør for Nøklefjell ved utløpet av Småtjennene. Gangbrua består av to tømmerstokker med tre meters lengde som er lagt over utløpsbekken fra Småtjennene. Slik Statsforvalteren ser det, vil denne gangbrua inngå som en innretning som eksisterte på vernetidspunktet, jf. verneforskriften § 4 d. Vedlikehold av denne vil derfor være unntatt fra vernebestemmelsene.

I løpet av høringsrunden har Statsforvalteren blitt gjort kjent med at det tidligere har stått en høyløye (Bjønåsbua) innenfor naturreservatet. Skogeier ønsker å ha mulighet til å gjenoppføre denne bua. Statsforvalteren har vurdert plassering på bua, nordøst i reservatet, like ved vassdraget Skjerkholtlonene. Plasseringen er, slik vi ser det gunstig, med tanke på at den ikke sammenfaller med kjerneområder, registrerte sjeldne arter eller spesielt verdifulle skogtyper. Forutsatt at bua som gjenoppføres har tilsvarende plassering, størrelse og funksjon som den opprinnelige Bjønåsbua,

mener Statsforvalteren at dette er et tiltak som kan gjennomføres etter søknad. Gjenoppføring av bua er derfor hjemlet i verneforskriftens spesifiserte dispensasjonsbestemmelse § 7 f.

Det ligger en gammel fløtingsdam ved utløpet av Sjøstadvann helt nord i reservatet. Tidvis vil det være behov for å gjennomføre ulike tiltak (forsterkning, gjenoppbygging etter flom, reparasjoner mm.) og/eller gjennomføre tilsyn av damkonstruksjonen. Slik verneområdet var foreslått avgrenset på høringen, er utgangspunktet at vernegrensen følger vannkant. Fløtingsdammen vil dermed stort sett bli liggende utenfor foreslått reservat. Vi ser derfor ikke at det er behov for å grense ut noe areal i forbindelse med dammen. Statsforvalteren vil innarbeide i sin grensebeskrivelse at vernegrensa skal følge vannkant på utsiden av eksisterende fløtingsdam. Dette vil da tydeliggjøre at dammen ikke er inkludert i vernet, og at det kan gjennomføres nødvendige tiltak i forbindelse med dammen uten at det krever noen søknadsbehandling etter verneforskriften. I denne sammenheng har vi innarbeidet en bestemmelse i forskriften om at det kan gis tillatelse for motorisert ferdsel på traktorslepa som er inntegnet i vernekartet i forbindelse med vedlikehold og reparasjon av damanlegget, jf. § 7 k.

Hækjenkleiv naturreservat

Etter høringen, er det gjort en mindre justering i vernekart og verneforskrift for utvidelse av Hækjenkleiv naturreservat. Endringene innebærer at en eksisterende traktorvei og traktorslepe er tegnet inn i vernekartet samt at det er knyttet en ny vernebestemmelse til de to veiene som åpner for at det kan benyttes ATV eller traktor der i forbindelse med uthenting av felt storvilt.

Forvaltning, økonomiske og administrative konsekvenser

Verneformålet i begge de to naturreservatene som tilrås for vern, er knyttet opp mot å frede alt naturlig plante- og dyreliv i området.

I Vakerknatten og Nøklefjell er mye av mangfoldet knyttet til den rike edelløvslogen, som i størst mulig grad skal få utvikle seg videre i retning av en naturskog. Det vil si at verneverdiene sikres best gjennom fri utvikling uten inngrep.

I utvidelsesområdet i Hækjenkleiv naturreservat er mangfoldet knyttet særlig til boreonemoral granblandingskog og gammel eikeskog med stor grad av urørthet. Verneverdiene utvikles best ved liten eller ingen skjøtsel; altså at disse sikres gjennom fri utvikling. En fremtidig gjennomføring av skjøtsel bør derfor kun unntaksvis bli nødvendig for å oppfylle verneformålet.

Videre må forvaltningsmyndigheten sørge for tilgjengelige ressurser for administrasjon av området, herunder behandling av eventuelle dispensasjonssøknader og oppfølging av oppsynstjenesten.

Lokal og sentral høring

I tillegg til de direkte berørte høringsinstansene som er nevnt i avsnitt verneprosess- sakshistorikk, ble forslag til opprettelse av de to aktuelle skogvernområdene i tillegg sendt på høring til følgende parter: Tvedestrand kommune, Åmli kommune, Agder fylkeskommune, Naturvernforbundet i Agder, Norsk Zoologisk forening – sørlandsavdelingen, Nye Veier AS, Norsk ornitologisk forening avd. Aust-Agder, Dølemo idrettslag, Norsk entomologisk forening – Agderlaget, NJFF Aust-Agder, Aust-Agder bonde- og småbrukarlag, Aust-Agder Turistforening, DNT Sør, Friluftsrådet Sør, Agder botaniske forening, Agder historielag, Forum for natur- og friluftsliv Agder, Aust-Agder sopp- og nyttevekstforening, Norges Bondelag – Agderkontoret, Agder Energi Vannkraft, Statsforvalterens landbruksavdeling, Norsk Institutt for naturforskning (NINA), NIBIO, Norges Naturvernforbund, Verdens naturfond (WWF), Norges orienteringsforbund, Norsk Biologforening, Natur og ungdom, Friluftsrådernes landsforbund, Statens Naturoppsyn, Direktoratet for Mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard, Den norske turistforening, Norges Miljøvernforbund, Norges

Skogeierforbund, Norges Jeger og fiskerforbund, Statkraft AS, Norges geologiske undersøkelse, Norsk botanisk forening, Statnett SF, Norsk organisasjon for terrengsykling, Norsk ornitologisk forening, Språkrådet, Forsvarsbygg, Norsk Zoologisk forening, Norsk sau og geit, AVINOR AS, Norsk friluftsliv, Landbruksdirektoratet, Norges Vassdrags- og energidirektoratet, SABIMA

Innkomne høringsinnspill til verneplanen

Ved høringsfristens utløp var det kommet inn totalt åtte innspill til verneforslaget for Vakerknatten og Nøklefjell naturreservat og utvidelse av Hækjenkleiv naturreservat. Et sammendrag av hovedinnholdet i innspillene og Statsforvalterens vurdering av dem følger nedenfor. Alle innkomne innspill følger i sin helhet vedlagt vår oversendelse av tilrådingen til Miljødirektoratet.

Agder fylkeskommune, fylkeskonservatoren har ingen merknader til verneforslagene vurdert opp mot kulturminneloven.

Statnett SF har ingen merknader til verneforslagene.

Direktoratet for mineralforvaltning skriver at de ga uttalelse uten merknad til melding om oppstart av frivillig skogvern i ovennevnte områder 3.11.2020. Det har ikke kommet til nye registreringer av mineralske ressurser, uttak av mineralske masser eller bergrettigheter i området. De har dermed ikke nye merknader til Statsforvalteren sin tilråding av vern.

Forum for Natur og Friluftsliv Agder (FNF Agder) mener at vern av skog kan være et godt virkemiddel for å sikre biologisk mangfold, og stiller seg bak verneforslaget for utvidelse av Hækjenkleiv naturreservat og opprettelse av Vakerknatten og Nøklefjell naturreservat med de vernebestemmelsene som er foreslått. De begrunner dette med at man har klart å få med kjente naturverdier i områdene som fremmes for vern. Videre mener de at verneforskriftene legger til rette for at det enkle friluftslivet kan foregå uten større restriksjoner.

Nye Veier AS har ingen kommentarer til de to verneforslagene som var lagt ut på høring. Det fremgår av høringsinnspillet at Vakerknatten og Nøklefjell naturreservat i utgangspunktet var i konflikt med planområdet for ny E18 mellom Tvedestrand og Bamble da reservatet delvis lå innenfor planavgrensningen til ny veitrasé. Dette ble imidlertid løst i direkte dialog mellom Statsforvalteren og veiprojektet, slik at det ikke lenger er noen konflikt mellom planområdet og forslag til verneområde. Dette fremgår av vedtak i styremøtet for interkommunalt samarbeid (IKP) den 4.11.2020 der det er tatt inn et tillegg i planprogrammet om at det ikke skal jobbes videre med alternative veilinjer i området utenfor kommunedelplangrensa nordvest for Skjerkholtdalen.

Norges Vassdrags og Energidirektorat (NVE) kjenner ikke til konflikter knyttet til energi- og vassdragsinteresser i de to foreslåtte verneområdene. De gjør imidlertid Statsforvalteren oppmerksom på at det er Agder Energi Nett AS som har områdekonsesjon i de to områdene, og er for øvrig positive til at både Agder Energi Nett og Statnett SF har uttalt seg til oppstartsmelding og/eller høring av verneforslagene. NVE viser avslutningsvis til at ikke finnes noen nettanlegg i de foreslåtte verneområdene, og det er heller ingen eksisterende eller fremtidige nettanleggplaner som kommer i konflikt med vern.

Slik Statsforvalteren vurderer det, trenger ikke innspillene fra fylkeskonservatoren, Statnett SF, Direktoratet for mineralforvaltning, Forum for natur og friluftsliv Agder, Nye Veier AS eller Norges vassdrags- og energidirektorat noen nærmere kommentarer fra vår side.

Norges Jeger og Fiskerforbund Aust-Agder viser til at verneforslaget for de to naturreservatene har vært forelagt både Åmli og Tvedestrand Jeger og fiskerforbund for at de skulle få komme med sine synspunkt i saken. NJFF Aust-Agder støtter begge de to verneforslagene, og ser på vernet som en styrking knyttet til ivaretagelse av biologisk mangfold og for å ta vare på leveområder for vilt og fisk. Foreningen forutsetter at jakt og fiske skal kunne foregå som før, og at det skal være lov å hente ut felt storvilt i områdene under jakt på elg og hjort.

Åmli kommune ber om at er område på om lag 50 daa nordøst i det foreslåtte utvidelsesområdet i Hækjenkleiv naturreservat tas ut av verneområdet. Kommunen vurderer det slik at skogen her, vil kunne drives med betydelig økonomisk overskudd da det ligger nær eksisterende skogsbilvei og har relativt god bonitet (G14). Kommunen legger også vekt på at det av tilgjengelig miljøinformasjon, ikke framkommer spesielle miljø- og naturverdier som kan forsvare at dette arealet inngår i Hækjenkleiv naturreservat.

Kommunen viser videre til analysen Statsforvalteren har gjort knyttet til andel vernet skog i Åmli der det kommer fram at om lag 15% av det produktive arealet i kommunen er vernet eller i verneprosess. I denne sammenheng pekes det på Granavollen-erklæringen og at gjennomføring av skogvernet ikke skal gå på bekostning av avvirkning og skognæringens rolle i det grønne skiftet. Det må derfor svært store miljøverdier til for at produktiv skog på god mark og med gode driftsforhold skal inngå i verneplaner. Åmli kommune har til flere tidligere verneplaner gitt innspill om endring i verneområdenes arrondering for å redusere skogvernets negative konsekvenser for skogbruket. Innspillene har gått ut på konkrete endringer i vernegrensene slik at godt produktive skogarealer som er økonomisk drivbare blir liggende utenfor verneområdene. Innspillene er imidlertid i liten grad blitt tatt til følge av Statsforvalteren. Kommunen forutsetter at framtidige verneområder i Åmli i langt større grad arronderes slik at økonomisk drivbare arealer holdes utenfor.

Det fremkommer i innspillet at kommunen ser positivt på at GiS-analysen utvides til også å gjelde uproduktiv skog, og at de har en forventning om at oppdaterte tall for verneomfanget i kommunen framkommer i framtidige verneplaner

Statsforvalterens vurdering av høringsinnspillene

Åmli kommune

Etter en helhetlig vurdering, har Statsforvalteren etterkommet kommunens innspill om å ta ut et område på om lag 50 daa nordøst i verneområdet. Dette fremgår av vernekartet som er vedlagt kommunens kopi av tilrådingen. Statsforvalteren deler for øvrig ikke kommunens syn på at vi i svært liten grad imøtekommer kommunens innspill om grenseendringer i verneprosesser. Vi har eksempler på flere naturreservater den senere tid der vi har lagt større vekt på skognæringens interesser og justert avgrensningen i tråd med kommunens innspill. Vi opplever også at det fra både miljø- og landbrukssiden nå har blitt satt et større fokus på å unngå å verne (høy)produktive og økonomisk drivverdige arealer der det ikke er registrert store verneverdier, og vil forholde oss til det i kommende verneprosesser.

Etter at forslaget til utvidet vern av Hækjenkleiv naturreservat var sendt på høring, har vi omarbeidet GiS-analysen noe og oppdatert denne med nye verneområder som er kommet til. Det innebærer etter våre tall at 13,5 % av det totale skogarealet i kommunen er vernet. Når det gjelder andelen produktiv og uproduktiv skog som er vernet p.t er denne henholdsvis på 10,7% og 19,9%. Vi vil

fremover sørge for at disse tallene skal komme fram av enten oppstartsmelding eller høring av verneplan.

Norges Jeger og fiskerforbund Aust-Agder

Det går fram av verneforskriftene for de to foreslåtte naturreservatene at jakt (både små- og storvilt) skal kunne pågå som tidligere. Vernebestemmelsene vil imidlertid legge noen restriksjoner på hvilke typer motoriserte kjøretøy en kan benytte i terrenget for uthenting av elg og hjort. Det er etter høring gjort en justering i bestemmelsene og vernekartet for Hækjenkleiv naturreservat, slik at det her åpnes opp for å kunne benytte traktor og/eller ATV for uthenting av vilt på en eksisterende traktorvei og en traktorslepe som vises i vernekartet. I terrenget ellers, er det kun tillatt å bruke motorisert kjøretøy som er skånsomt mot terrenget, det vil si elgtrekker/jernhest og ATV med belter. Slik vi ser det, ivaretar vernebestemmelser og vernekart hensynet til at det kan drives forsvarlig jakt i de to områdene som nå foreslås for vern.

Statsforvalterens tilrådning

Statsforvalteren i Agder anbefaler med dette opprettelse av Vakerknatten og Nøklefjell naturreservat samt utvidelse av Hækjenkleiv naturreservat med de endringene som kommer frem av tilrådingen.

Vedlegg 1 – Verneforskrifter

Forskrift om vern av Vakerknatten og Nøklefjell naturreservat, Tvedestrand kommune, Agder fylke

Fastsatt ved kongelig resolusjon [dato] med hjemmel i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 34, jf. § 37 og § 62. Fremmet av Klima- og miljødepartementet.

§ 1. (formål)

Formålet med naturreservatet er å bevare et område som representerer en bestemt type natur i form av rik edelløvskog i lavlandet. Den rødlistede naturtypen lågurdelløvskog er dominerende vegetasjonstype i tilknytning til Vakerknatten.

Det er en målsetting å beholde verneverdiene i mest mulig urørt tilstand, og eventuelt videreutvikle dem.

§ 2. (geografisk avgrensning)

Naturreservatet berører følgende gnr./bnr.: Tvedestrand kommune: 50/4

Naturreservatet dekker et totalareal på 348 daa. Grensene for naturreservatet går fram av kart datert Klima- og miljødepartementet [dato]. De nøyaktige grensene for naturreservatet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Verneforskriften med kart oppbevares i Tvedestrand kommune, hos Fylkesmannen i Agder, i Miljødirektoratet og i Klima- og miljødepartementet.

§ 3. (vernebestemmelser)

I naturreservatet må ingen foreta seg noe som forringer verneverdiene angitt i verneformålet.

I naturreservatet gjelder følgende vernebestemmelser:

- a. Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er vernet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter og sopp inkludert lav eller deler av disse fra reservatet. Planting eller såing av trær og annen vegetasjon er forbudt.
- b. Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er vernet mot skade, ødeleggelse og unødige forstyrrelse. Utsetting av dyr er forbudt.
- c. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg, gjerder, eller andre varige eller midlertidige innretninger, parkering av campingvogner, brakker e.l., [opplag av båter], framføring av luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling og lagring av masse, utslipp av kloakk eller annen form for forurensning, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking og bruk av kjemiske bekjempingsmidler. Forsøpling er forbudt. Opplistingen av tiltak er ikke uttømmende.
- d. Bruk av naturreservatet til større arrangementer er forbudt.

§ 4. (generelle unntak fra vernebestemmelsene)

Vernebestemmelsene i § 3 annet ledd er ikke til hinder for:

- a. Sanking av bær og matsopp.
- b. Jakt og fangst i samsvar med gjeldende lovverk.
- c. Felling av store rovdyr i samsvar med gjeldende lovverk.
- d. Vedlikehold av eksisterende stier samt andre anlegg og innretninger i henhold til standard på vernetidspunktet.

- e. Bålbrenning med tørrkvist fra bakken eller medbrakt ved i samsvar med gjeldende lovverk.
- f. Beiting.
- g. Utsetting av saltsteiner.

§ 5. (regulering av ferdsel)

All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

I naturreservatet gjelder følgende bestemmelser om ferdsel:

1. Motorisert ferdsel til lands er forbudt, herunder landing og start med luftfartøy.
2. Sykling, ridning og bruk av hest er forbudt utenom eksisterende veier og stier.

§ 6. (generelle unntak fra ferdselsbestemmelsene)

Ferdselsbestemmelsene i § 5 er ikke til hinder for gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten. Unntaket gjelder ikke øvingsvirksomhet.

Ferdselsbestemmelsene i § 5 annet ledd er ikke til hinder for:

- a. Nødvendig motorferdsel for uttransport av syke og skadde bufe. Kjøretøy som benyttes skal være skånsomt mot markoverflaten. Det skal gis melding til ansvarlig oppsyn for verneområdet i forkant av kjøring.
- b. Nødvendig uttransport av felt elg og hjort med lett beltekjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget.
- c. Landing og start med Forsvarets luftfartøy.

§ 7. (spesifiserte dispensasjonsbestemmelser)

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til:

- a. Istandsetting og vedlikehold og skjøtsel av kulturminner.
- b. Tiltak i forbindelse med forvaltning av vilt og fisk.
- c. Nødvendig uttransport av felt elg og hjort med andre kjøretøy enn lett beltekjøretøy som nevnt i § 6 andre ledd b.
- d. Hogst av etablerte plantefelt.
- e. Merking og rydding av nye stier
- f. Gjenoppføring av gammel høyløe (Bjønåsbua).
- g. Avgrenset bruk av reservatet for aktiviteter nevnt i § 3 d.
- h. Oppsetting og vedlikehold av gjerder.
- i. Øvingskjøring for formål nevnt i § 6 første ledd.
- j. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter etter § 4 d og § 7 a, b, d, f og h.
- k. Nødvendig motorferdsel på traktorslepe i forbindelse nødvendig vedlikehold og reparasjon av dam i utløpet av Sjøstadvann.

§ 8. (generelle dispensasjonsbestemmelser)

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, jf. naturmangfoldloven § 48.

§ 9. (skjøtsel)

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan iverksette tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstand som er formålet med vernet, jf. naturmangfoldloven § 47.

§ 10. (forvaltningsplan)

Det kan utarbeides forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning av naturreservatet. Forvaltningsplanen kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtsel.

§ 11. (forvaltningsmyndighet)

Miljødirektoratet fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskriften.

§ 12. (ikraftredelse)

Denne forskriften trer i kraft straks.

Forskrift om vern av Hækjenkleiv naturreservat, Åmli kommune, Agder fylke

Fastsatt ved kongelig resolusjon [dato] med hjemmel i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 34, jf. § 37 og § 62. Fremmet av Klima- og miljødepartementet.

§ 1. (formål)

Formålet med naturreservatet er å bevare et område som representerer en bestemt type natur i form av gammel og rik lågurt-eikeskog, rik rasmark-lindeskog og gammel solvarm furuskog. Videre har området særskilt betydning for biologisk mangfold ved at det er leveområde for en rekke krevende og sjeldne arter knyttet til den gamle eikeskogen.

Det er en målsetting å beholde verneverdiene i mest mulig urørt tilstand, og eventuelt videreutvikle dem.

§ 2. (geografisk avgrensning)

Naturreservatet berører følgende gnr./bnr.: Åmli kommune: 13/1 og 14/1

Naturreservatet dekker et totalareal på 3163 daa. Grensene for naturreservatet går fram av kart datert Klima- og miljødepartementet [dato]. De nøyaktige grensene for naturreservatet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Verneforskriften med kart oppbevares i Åmli kommune, hos Fylkesmannen i Agder, i Miljødirektoratet og i Klima- og miljødepartementet.

§ 3. (vernebestemmelser)

I naturreservatet må ingen foreta seg noe som forringer verneverdiene angitt i verneformålet.

I naturreservatet gjelder følgende vernebestemmelser:

- a. Vegetasjonen, herunder døde busker og trær, er vernet mot skade og ødeleggelse. Det er forbudt å fjerne planter og sopp inkludert lav eller deler av disse fra reservatet. Planting eller såing av trær og annen vegetasjon er forbudt.
- b. Dyrelivet, herunder reirplasser og hiområder, er vernet mot skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse. Utsetting av dyr er forbudt.
- c. Det må ikke iverksettes tiltak som kan endre naturmiljøet, som f.eks. oppføring av bygninger, anlegg, gjerder, eller andre varige eller midlertidige innretninger, parkering av campingvogner, brakker e.l., [opplag av båter], framføring av luftledninger, jordkabler og kloakkledninger, bygging av veier, drenering og annen form for tørrlegging, uttak, oppfylling og lagring av masse, utslipp av kloakk eller annen form for forurensning, henleggelse av avfall, gjødsling, kalking og bruk av kjemiske bekjempingsmidler. Forsøpling er forbudt. Opplistingen av tiltak er ikke uttømmende.
- d. Bruk av naturreservatet til større arrangementer er forbudt.

§ 4. (generelle unntak fra vernebestemmelsene)

Vernebestemmelsene i § 3 annet ledd er ikke til hinder for:

- a. Sanking av bær og matsopp.
- b. Jakt og fangst i samsvar med gjeldende lovverk.
- c. Felling av store rovdyr i samsvar med gjeldende lovverk.
- d. Vedlikehold av eksisterende bygninger, veier, stier og andre anlegg og innretninger i henhold til standard på vernetidspunktet.

- e. Merking, rydding og vedlikehold av stier, løyper, bruer og skilt som eksisterende på vernetidspunktet
- f. Beiting.
- g. Utsetting av saltsteiner.
- h. Bålbrenning med tørrkvist fra bakken eller medbrakt ved i samsvar med gjeldende lovverk

§ 5. (regulering av ferdsel)

All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

I naturreservatet gjelder følgende bestemmelser om ferdsel:

- a. Motorisert ferdsel til lands er forbudt, herunder landing og start med luftfartøy.
- b. Sykling, ridning og bruk av hest er forbudt.

§ 6. (generelle unntak fra ferdselsbestemmelsene)

Ferdselsbestemmelsene i § 5 er ikke til hinder for gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver som er bestemt av forvaltningsmyndigheten. Unntaket gjelder ikke øvingsvirksomhet.

Ferdselsbestemmelsene i § 5 annet ledd er ikke til hinder for:

- a. Nødvendig motorferdsel for uttransport av syke og skadde bufe. Kjøretøy som benyttes skal være skånsomt mot markoverflaten. Det skal gis melding til ansvarlig oppsyn for verneområdet i forkant av kjøring.
- b. Nødvendig uttransport av felt elg og hjort med lett beltekjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget, og med traktor og ATV på eksisterende traktorslep og traktorvei avmerket på vernekartet.
- c. Landing og start med Forsvarets luftfartøy.

§ 7. (spesifiserte dispensasjonsbestemmelser)

Forvaltningsmyndigheten kan etter søknad gi dispensasjon til:

- a. Istandsetting og vedlikehold og skjøtsel av kulturminner.
- b. Tiltak i forbindelse med forvaltning av vilt og fisk.
- c. Nødvendig uttransport av felt elg og hjort med andre kjøretøy enn lett beltekjøretøy som nevnt i § 6 andre ledd b.
- d. Hogst av etablerte plantefelt.
- e. Avgrenset bruk av reservatet for aktiviteter nevnt i § 3 d.
- f. Oppsetting og vedlikehold av gjerder.
- g. Øvingskjøring for formål nevnt i § 6 første ledd.
- h. Nødvendig motorferdsel i forbindelse med aktiviteter etter § 4 d, e og g, og § 7 a, b og f.

§ 8. (generelle dispensasjonsbestemmelser)

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig, jf. naturmangfoldloven § 48.

§ 9. (skjøtsel)

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan iverksette tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstand som er formålet med vernet, jf. naturmangfoldloven § 47.

§ 10. (forvaltningsplan)

Det kan utarbeides forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning av naturreservatet. Forvaltningsplanen kan inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtsel.

§ 11. (forvaltningsmyndighet)

Miljødirektoratet fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskriften.

§ 12. (ikraftredelse)

Denne forskriften trer i kraft straks. Samtidig oppheves forskrift om vern av Hækjenkleiv naturreservat, Åmli kommune, Aust-Agder, FOR-2017-12-15-2053, med tilhørende vernekart.

Vedlegg 2 – Vernekart

Vedlegg 3 – Innkomne høringsinnspill